

УДК 373.3.091.39:614]:070

**МЕДІАГРАМОТНІСТЬ ШКОЛЯРІВ ЯК УМОВА СТВОРЕННЯ
ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНОГО ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА
ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ**

Курліщук І.І.

*Державний заклад «Луганський національний університет
імені Тараса Шевченка»
(м. Старобільськ Луганська обл.)*

Одним із пріоритетних напрямків розвитку початкової освіти в Україні в умовах стрімкого поширення пандемії COVID 19 є всебічне впровадження інформаційно-комунікаційних технологій в освітній процес, дієве використання освітнього, соціалізаційного, культурного та інших потенціалів сучасних медіа ресурсів та забезпечення необхідних умов для створення ефективного освітнього середовища. У контексті переходу початкової школи до дистанційної освіти актуалізуються питання здоров'язбережувальних функцій освітнього онлайн-середовища, куди перенесено навчально-виховний процес за умов карантинних обмежень. З одного боку, освітнє онлайн-середовище значно виключає ризики поширення COVID 19 серед учнів, вчителів, адміністрації та технічних працівників початкової школи, з іншого, – сучасна медійна реальність, на жаль, не виключає загрози негативного фізичного та морально – психологічного впливів, у тому числі на несформовану особистість молодшого школяра. Через це виникає багато запитань щодо оптимізації впливу освітнього онлайн-середовища на молодших школярів, з урахуванням їх фізіологічних та психологічних вікових особливостей.

Питання освітнього середовища стали предметом ряду наукових розробок, серед яких дослідження Б. Боденка, Є. Бондаренко, А. Куракіна, Ю. Мануйлова, Л. Новікової, І. Подольської, С. Сисоєвої, А. Хуторського, зокрема питання функціонування освітнього середовища початкової школи активно вивчалися О. Боровець, Н. Гонтаровською, К. Приходченко, С. Роціною, В. Рубцовим, Т. Цюман, В. Ясвіним. Проблема здоров'я молодших школярів розглядається в дослідженнях таких науковців, як Т. Андрющенко, Н. Бібик, О. Ващенко, В. Оржеховська, Г. Праженик, О. Савченко, М. Удовенко та ін. Різні аспекти інформаційних впливів медіа у контексті початкової шкільної освіти, у тому числі питання медіаграмотності школярів, розробляли О. Волошенюк, О. Ганик, В. Голощапова, Г. Дегтярьова, І. Іванова, С. Крамаровська, А. Кожанова, Г. Пиза, О. Шкребець, О. Янкович.

Мета дослідження полягає в обґрунтуванні медіаграмотності школярів як необхідної умови створення здоров'язбережувального освітнього середовища початкової школи у контексті активного впровадження технологій дистанційного навчання за умов карантинних обмежень спричинених пандемією COVID 19.

Україна у своїй політиці декларує здоров'я людини як найвищу цінність. Статтею 3 Конституції України здоров'я людини, як і її життя, особиста честь і гідність, недоторканність та безпека, визначене найвищою соціальною цінністю. Відповідно до Конституції України прийнято значну кількість законів, нормативно-правових документів, які визначають здоров'язбережувальну стратегію держави як провідну в системі освіти, серед них: «Про фізичну культуру і спорт» (1994 р.), «Про соціальну роботу з сім'ями, дітьми та молоддю» (2001 р.), «Про концепцію формування позитивної мотивації до здорового способу життя у дітей та молоді» (2004 р.), «Про державні цільові програми» (2004 р.), «Про заходи щодо попередження та зменшення вживання тютюнових виробів і їх шкідливого впливу на здоров'я населення» (2005 р.), «Про запобігання захворюванню на синдром набутого імунodefіциту (СНІД) та соціальний захист населення» (2011 р.), «Національна стратегія розвитку освіти в Україні на 2012-2021 роки» (2012 р.), Концепція розвитку освіти України на період 2015-2025 років (2015 р.), Концепція «Нова українська школа» (2016 р.), «Про освіту» (1995 р., 2002 р., 2017 р.), та ін.

Задекларований у названих нормативно-правових документах пріоритет триєдності фізичного, духовного та соціального аспектів здоров'я особистості; виховання школяра в дусі відповідального ставлення до власного здоров'я і здоров'я оточуючих спонукали до проведення численних наукових розробок щодо проблеми створення здоров'язбережувального освітнього середовища навчального закладу.

Зазначимо, що під освітнім середовищем, ми в слід за С. Роціною, будемо розуміти «спеціально створене предметне й соціокультурне оточення учня, яке включає різні види умов і засобів здобуття освіти, способи забезпечення продуктивної діяльності [3, с. 34].

У ракурсі нашого дослідження важливо підкреслити, що згідно з Концепцією «Нової української школи» та Новим державним стандартом початкової освіти, освітній процес у початковій школі має бути зорієнтований на формування життєво необхідних компетентностей, у тому числі й інформаційно-цифрової компетентності. Це передбачає не лише впевнене, а й критичне застосування інформаційно-комунікаційних технологій, інформаційну й медіа грамотність.

Отже, у наш час проблема використання медіа ресурсів, інформаційно-комунікаційних технологій у навчанні в початковій школі знаходиться під пильною увагою реформаторів української системи освіти, вчителів-практиків і науковців. Робота молодших школярів за комп'ютером пов'язана з підвищеним розумовим навантаженням, фізичною пасивністю, нервово-емоційною, а також зоровою напругою. Численні психолого-педагогічні дослідження, визначають, що молодші школярі дуже вразливі до емоційних впливів, більш того, звичка «жити у комп'ютерному світі» негативно позначається на процесах адаптації та соціалізації у реальному. І хоча сьогодні існує багато різних навчальних онлайн-програм для аудиторії школярів молодших класів, проте далеко не всі вони відповідають санітарно-гігієнічним нормам, враховують фізіологічні та психологічні особливості учнів початкової школи.

Усі ці причини актуалізують вагомість питання створення і підтримки здоров'язбережувального освітнього середовища початкової школи, зокрема онлайн-середовища.

Зазначимо, що ми поділяємо погляд дослідника А. Маджуги [1] на «здоров'язбережувальне освітнє середовище» як на цілеспрямовану і професійно створювану систему дидактичних умов, у якій засвоєння знань, умінь і навичок, розвиток творчого мислення і формування емоційно-ціннісного ставлення до світу (в тому числі й до свого здоров'я) відбувається в ситуаціях фізичного, емоційного, інтелектуального, соціального, духовного комфорту.

Здоров'язбережувальне середовище має сприяти зміцненню здоров'я усіх учасників освітнього процесу, що відбувається через забезпечення відповідних умов організації навчально-виховного процесу, а також через популяризацію здоров'я як найвищої загальнолюдської цінності та важливості дотримання принципів здорового способу життя.

Визнаючи провідну роль медійних електронних ресурсів в освітньому процесі початкової школи, особливо за умов дистанційного навчання, зрозумілим стає важливість наявності у молодших школярів технічних знань та вмінь володіння медіатехнікою, правильного сприйняття творів медіакультури, їх аналізу, самостійного осмислення та інтерпретації, тобто навичок медіаграмотності.

Сучасна позиція провідних українських медіапедагогів (О. Федорова, Г. Онкович, О. Пометун) полягає в тому, що медіаграмотність трактується як розуміння впливу медіа на особистість і суспільство; вона передбачає наявність сформованої здатності розуміти контекст медіа, аналізувати, обговорювати медіа тексти, а також самостійно створювати нові.

М. Меламед підкреслює, що проблема необхідності розвитку медіаграмотності саме в молодшому шкільному віці, зумовлена певними факторами, а саме:

– молодший шкільний вік є надзвичайно важливим періодом для інтелектуального, фізичного та психоемоційного розвитку дитини;

– сучасна дитина до моменту надходження до школи має, зазвичай, досить значний аудіовізуальний досвід: активно «спілкується» з телевізійною, комп'ютерною, відео- і звукозаписувальною технікою, має навички поводження з мобільною телефонією;

– учні початкової школи, котрі зіштовхуються з постійно зростаючим потоком інформації (навчальної, медійної), відчують значні труднощі, коли необхідно проявити пошукові навички, самостійно критично оцінити отриману інформацію, проявляючи не тільки інтелектуальну та пізнавальну активність, але й особистісну, суб'єктивну позицію, творчу індивідуальність [2, с. 245].

Таким чином, за умов активного використання форм дистанційного навчання медіаграмотність молодших школярів слід розглядати як необхідну умову створення здоров'язберезувального освітнього середовища у початковій школі. У навчально-виховному процесі широко використовуються медіаресурси, у тому числі інтерактивні освітні ресурси, бази даних та електронні бібліотеки, блоги і форуми у соціальних мережах, аудіо- і відеоподкасти, чати тощо. Медіа засоби сьогодні розглядаються не просто як засоби обробки інформації, але й як потужні засоби впливу на психічний і фізичний стан молодшого школяра. Незважаючи на позитивну роль сучасних інформаційно-комунікаційних засобів, зокрема медійних, не слід забувати про ризики незахищеного інформаційного простору, який може містити інформацію агресивного чи соціально небезпечного характеру. Саме тому настільки важливо сформуувати медіаграмотність молодшого школяра.

Список використаних джерел:

1. Маджуга А. Г. Теория и практика формирования и развития валеоконативных стратегий личности в контексте здоровьесотворяющего образования в современной школе. Шимкент: Изд-во ЮКГУ им. М. О. Ауэзова, 2005. 386 с.
2. Меламед В. А. Упровадження медіаосвіти в освітній процес початкової школи. *Вісник ХДАК*. 2018, Випуск 53, С. 242–249.
3. Роціна С. Розвивальне освітнє середовище навчального закладу як умова особистісного розвитку учнів. *Педагогічний альманах*. 2011, 12, Ч.1, С. 34–38.